

NEKAJ BESED O OBISKU INŠTITUTA POLONIJNI V KRAKOVU

Breda Čebulj Sajko

Na Inštitutu za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU že četrto leto poteka projekt Dopolnjevanje in preučevanje virov in literature o slovenski emigracijski problematiki. Poleg tega se s svojim raznolikim gradivom Inštitut vključuje še v Program zbirk ZRC SAZU (oboje vodi na Inštitutu avtorica tega prispevka). Namen obojega je, poleg urejanja stare in zbiranja nove dokumentacije, ki jo v končni fazi hrani Inštitut, tudi navezovanje stikov med sodelavci Inštituta z raziskovalci ter dokumentalisti s sorodnih inštitucij po svetu. Dokaj utečene in po potrebi posameznikov občasno bolj ali manj pogoste vezi že tečejo v okviru slovenskega etničnega prostora, pravtako tudi s sodelavci v tujini, o čemer redno poročamo v našem letnem glasilu *Bilten*. V letošnjem letu pa smo še posebej uspešno navezali kontakte z raziskovalci Inštituta Polonijny (Inštituta Polonije), ki je del Jagiellonske univerze v Krakovu. V maju sem bila namreč gostja dr. Jana Lencznarowicza, zgodovinarja z omenjenega inštituta. Z njegovo pomočjo sem lahko spoznala raziskovalno delo in publikacije njegovih sodelavcev ter njihov dokumentacijski fond.

Inštitut Polonijny je, podobno kot naš Inštitut, član Association of European Migration Institutions (Združenja evropskih migracijskih institucij) in je interdisciplinarni raziskovalni in pedagoški center, ustanovljen leta 1972. Še posebej od leta 1976 dalje se je v poljskem prostoru uveljavil kot najpomembnejša ustanova za raziskovanje poljske emigracijske problematike in poljske emigrantske literature. Njegovo ime »Polonijny« je sinonim za poljske etnične skupine, ki živijo po vsem svetu. Poleg raziskav opravljajo sodelavci Inštituta, ki so po strokah razdeljeni v več oddelkov, tudi pedagoško dejavnost: zgodovinarji, sociologi, literarni zgodovinarji in lingvisti predavajo tujim študentom poljskega jezika poljsko zgodovino in kulturo. Inštitut je do nedavnega imel svoje prostore v gra-

du ob Visli v krakovskem predmestju Przegorzały, ki je danes v najemu ameriške družbe Motorola. To je spremenilo prostorsko situacijo Inštituta: danes se nahajajo v skromnih prostorih hotelske zgradbe, ki so sicer last Inštituta, vendar namenjeni tujim študentom in obiskovalcem. Svoje pisarne imajo le direktor Inštituta, prof. dr. Władisław Miodunka, upravna služba Inštituta ter arhiv in knjižnica. V zgradbi hotela so tudi predavalnice. Vsi ostali zaposleni so bolj ali manj vezani na delo v svojem domačem okolju.

Inštitut, ki zaposluje 33 sodelavcev, ima trenutno štiri oddelke: oddelek za moderno lingvistiko (kadrovsko najmočnejši), oddelek za raziskovanje zgodovine mednarodnih migracij, oddelek za raziskovanje poljske literature v tujini, oddelek za sociologijo nacionalnosti in etničnosti in oddelek za raziskovanje poljske kulture v tujini. V zadnjih dveh oddelkih so zaposleni sociologi, lingvisti in filologi prevladujejo v prvem in tretjem oddelku, medtem ko so v drugem oddelku zaposleni zgodovinarji. Zgolj za primerjavo naj omenim, da je sorodnost v zastopanosti raziskovalcev iz posameznih znanstvenih disciplin med našim in »poljskim« inštitutom precejšnja: tudi pri nas pokrivamo raziskovanje migracij s podobnih vidikov (sociologija, antropologija, zgodovina, literarna zgodovina, etnologija), zato smo na srečanjih ob različnih priložnostih (predvsem na »portoroških« simpozijih v organizaciji našega Inštituta) hitro vzpostavili medsebojne kontakte.

Ker sem bila gostja oddelka za raziskovanje zgodovine mednarodnih migracij, namenjam nekaj več besed posameznikom in njihovemu delu na tem oddelku:

Prof. dr. Adam Walaszek, predstojnik, je poznavalec poljske emigracije v Združenih državah Amerike. Njegov interes je še posebej usmerjen v raziskovanje etnične zgodovine Združenih držav, zgodovine delavskega in socialnega gibanja v tem delu sveta, v kar umešča tudi svoja raziskovanja ameriških Poljakov. Prof. dr. Halina Florkowska-Frańcić se posveča zgodovini poljske skupnosti v Švici in Franciji v 19. in 20. stoletju. V njenih publikacijah jo zanima tudi povezava med poljsko politično in ekonomsko emigracijo v Evropi in Ameriki pred letom 1918. Dr. Jan Lencznarowicz raziskuje splošne mednarodne migracijske tokove, v katere so bili vpeti Poljaki, prisilno poljsko emigracijo, še posebno pa poljsko etnično skupnost v Avstraliji. Mag. Janusz Pezda proučuje poljske izseljence v Franciji. Dr. Anna Reczynska se ukvarja z zgodovino Poljakov v Kanadi, zanima pa jo tudi položaj etničnih in nacionalnih manjšin v poljski zgodovini in kulturi. Dr. Andrzej Zięba je raziskovalec zgodovine vzhodne in centralne Evrope v 19. in 20. stoletju, še posebej Poljakov in Ukrajincev.

Vsi zgodovinarji na Inštitutu so zelo plodni v svojem raziskovanju: svoja spoznanja publicirajo v samostojnih izdajah ali pa v okviru znanstvene periodike *Przegląd Polonijny*, *Prace Polonijne* in *Prace Instytutu Polonijnego*, ki izhajajo v okviru Jagiellonske univerze. Večino njihovih objav nam je krakovski inštitut podaril oziroma zamenjal za objave sodelavcev našega Inštituta. Hranimo jih v knjižnici in so na voljo uporabnikom.

Inštitut Polonijny ima poleg knjižnice tudi skromen arhiv. V primerjavi z mnogoštevilno poljsko emigracijo bi obiskovalec pričakoval izredno obsežno arhivsko gradivo na tej centralni ustanovi za raziskovanje poljske diaspore, vendar ni tako: celotno gradivo je popisano v dveh zvezkih malega formata in obsega nekaj dokumentacije o izseljencih, ki živijo v Afriki, Avstraliji in Novi Zelandiji, Braziliji, Čilu, splošno v Evropi, v bivši Sovjetski zvezi, Kanadi, Mehiki, še posebej v nekaterih zahodnih, centralnih (tudi v Sloveniji) in vzhodnih evropskih državah ter, seveda, v Združenih državah Amerike. V tem pogledu je naš Inštitut v mnogo boljšem položaju.

Petdnevni obisk je poleg omenjene izmenjave literature in pregleda arhiva prinesel tudi izmenjavo osebnih mnenj in pogledov na raziskovanje migracij, pa tudi snovanja načrtov za skupen projekt med obema inštitutoma. Do sedaj je naše sodelovanje potekalo predvsem v okviru obeh simpozijev, ki jih je, kot že povedano, organiziral naš Inštitut leta 1995 in 1998 v Portorožu (na prvem je sodeloval dr. Walaszek, na drugem pa dr. Florkowska-Frančić in dr. Lencznarowicz) ter v okviru AEMI, v prihodnje pa bo dr. Walaszek član uredniškega odbora naše znanstvene revije *Dve domovini/Two Homelands*, dr. Jan Lencznarowicz pa je bil v oktobru 1999 gost Historičnega seminarja ZRC, kjer je imel predavanje o poljski emigraciji. Kot ploden rezultat medsebojnega sodelovanja se je izkazala tudi skupna sekcija v zasedbi slovenskih-poljskih-srbskih raziskovalcev na 34. svetovnem kongresu v organizaciji Mednarodnega sociološkega inštituta (International Institute of Sociology) v Tel Avivu julija 1999.

Naš projekt, ki sem ga omenila na začetku prispevka, se bo iztekel konec naslednjega leta. Prijavili bomo njegovo nadaljevanje, ki bo temeljilo na razširitvi in poglobitvi konkretnih povezav med nami in pomembnejšimi institucijami ter dokumentalističnimi centri po Evropi. Če nam bodo finančna sredstva dopuščala, nameravamo obiskati vsaj še nekatere izmed njih, saj so se osebne poveza-ve izkazale za mnogo pristnejše in plodnejše kot pa kontaktiranje prek medijev sodobne elektronske družbe.